

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมืองสงขลาเป็นชุมชนขนาดใหญ่ซึ่งเป็นที่รู้จักและมีความสำคัญมาอย่างยาวนาน โดยมีการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ ที่ปรากฏการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในราวพุทธศตวรรษที่ 12 (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2528:31) ตั้งแต่ยุคชุมชนสทิงหม้อ ชุมชนสทิงพระ เมืองพะโคะ เมืองสงขลาหัวเขาแดง เมืองสงขลาแหลมสน กระทั่งปัจจุบัน คือ เมืองสงขลาบ่อทราย ซึ่งย้ายมาจากฝั่งแหลมสนตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ จากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและต่อเนื่องมาเป็นลำดับได้ก่อให้เกิดความสำคัญทั้งในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมขึ้น ด้วยความสำคัญมาตั้งแต่อดีต สงขลาจึงได้กลายเป็นศูนย์กลางการปกครองที่สำคัญในภาคใต้ โดยมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเมืองนครศรีธรรมราชและหัวเมืองมลายู ดังปรากฏถึงการเป็นที่ตั้งของที่ว่ากรมณฑลนครศรีธรรมราชในสมัยการปฏิรูปการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ สมุหนายกบาลมณฑลนครศรีธรรมราช เป็นเวลานานถึง 15 ปี (สงบ ส่องเมือง, 2536:213) นอกจากนี้สงขลายังปรากฏความสำคัญของการเป็นเมืองที่มั่งคั่งทางเศรษฐกิจโดยอาศัยความเป็นเมืองท่าและเมืองหน้าด่านทางทะเลที่ดำเนินมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาซึ่งส่งผลให้สงขลากลายเป็นแหล่งรวมของกลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์ ทั้งชาวไทยพื้นเมืองภาคใต้ ชาวไทยจากภาคกลางและภูมิภาคอื่นๆ ตลอดจนชาวต่างชาติที่เข้ามาค้าขายและอยู่อาศัยทั้งฝรั่ง แขก และจีน โดยเฉพาะชาวจีนนั้นได้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยหลายระลอกเป็นจำนวนมากตั้งแต่ตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา เรื่อยมาถึงสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2519:8-10)

การเข้ามาของชาวจีนได้มีส่วนร่วมสำคัญและส่งผลต่อประวัติศาสตร์ของเมืองสงขลา โดยเฉพาะในสมัยที่เมืองสงขลาหัวเขาแดงได้เสื่อมอำนาจลงและก่อให้เกิดเมืองสงขลาใหม่ฝั่งแหลมสนและบ่อทรายขึ้น คนจีนได้กลายเป็นกลุ่มคนสำคัญที่มีบทบาททั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ดังปรากฏการได้รับความไว้วางใจจากราชสำนักส่วนกลางให้ขึ้นปกครองเมืองสงขลาในฐานะเจ้าเมือง โดยมีจีนเหยียง ต้นตระกูล ณ สงขลา เป็นเจ้าเมืองคนแรกและดำรงการสืบทอดตำแหน่งเจ้าเมืองในกลุ่มตระกูลนี้มีอีกหลายชั่วอายุคน (สงบ ส่องเมือง, 2522:182-183) ชาวจีนเมื่ออพยพโยกย้ายถิ่นฐานไปที่ใดก็จะเอาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของตนเองติดตัวตามไปด้วย สงขลาในฐานะเมืองที่มีชาวจีนอพยพเข้ามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมากจนกลายเป็นชุมชนจีนโพ้นทะเลที่มีขนาดใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทยจึงมีการซึมซับและเปิดรับวัฒนธรรมแบบจีนเข้ามาอยู่ร่วมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมของไทย ทั้งวัฒนธรรมแบบไทยท้องถิ่นปักษ์ใต้และไทยมลายู ด้วยความเป็นเมืองท่าและเมืองหน้าด่านทางทะเลที่สำคัญเปรียบ

เหมือนประตูสยามประเทศมาตั้งแต่อดีต สงขลาจึงกลายเป็นเมืองที่มีผู้คนจากถิ่นต่างๆอพยพเข้ามาอยู่อาศัย กระทั่งเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ขึ้น นำมาสู่ความเป็นพหุสังคมของกลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในเมืองสงขลา

จากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและต่อเนื่องรวมทั้งการเป็นเมืองแห่งพหุสังคมและวัฒนธรรม เมืองสงขลาในปัจจุบันจึงปรากฏร่องรอยของมรดกทางวัฒนธรรม อาทิ ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ โดยเฉพาะในเขตเมืองสงขลาเก่าย่านชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน บริเวณถนนนครนอก ถนนนครในและถนนนางงาม รวมทั้งบริเวณใกล้เคียงได้เป็นที่ตั้งของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม อาทิ อาคารเรือนแถวแบบไทยท้องถิ่น อาคารเรือนแถวแบบจีน อาคารเรือนแถวแบบชิโน-ยูโรเปียน (ชิโน-โปรตุกีส) รวมทั้งอาคารเรือนแถวแบบสมัยใหม่ ตลอดจนสถานที่สำคัญอื่นๆ เช่น ศาลหลักเมือง ศาลเทพเจ้ากวนอูฯฯ ดังเรียงรายสลับกันไปทั้งหมดมีอายุเก่าแก่เกินร้อยปีและได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานจากกรมศิลปากร (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536:9-2) โดยจุดสำคัญที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง คือ ทั้งหมดยังคงเป็นที่พักอาศัยและที่ทำมาหากินของผู้คนและยังคงมีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นเช่นเดียวกับย่านเมืองเก่าของชุมชนชาวจีนในป็นัง มะละกาและสิงคโปร์ แม้กาลเวลาจะส่งผลให้เกิดความทรุดโทรมทางกายภาพและขาดการดูแล ทั้งที่ย่านถนนสายวัฒนธรรมแห่งนี้ได้เป็นจุดเริ่มต้นของสายรกรากทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งเป็นแหล่งเศรษฐกิจชุมชนที่สำคัญ มีร้านค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนซึ่งได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจนมีชื่อเสียงโด่งดังมาหลายชั่วอายุคน

จากสภาพในปัจจุบันที่แม้ว่าเขตเมืองสงขลาเก่าจะได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นโบราณสถาน แต่สมบัติทางวัฒนธรรมของชาติแห่งนี้กลับถูกละเลยและถูกมองข้ามความสำคัญ ขาดการศึกษาอย่างจริงจังทั้งในด้านการสำรวจและรวบรวมองค์ความรู้ ในฐานะเป็นแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนขาดการละเลยในการสร้างสำนึกแห่งความหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมทั้งถูกมองข้ามในการพัฒนาให้เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่เป็นเอกลักษณ์เด่นของจังหวัดสงขลา จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวได้นำมาสู่ประเด็นการวิจัยที่มุ่งสร้างองค์ความรู้เพื่อนำเสนอความสำคัญทางด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของผู้คนในชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนเขตเมืองสงขลาเก่าทั้งในทางรูปธรรมและนามธรรม ตลอดจนส่งเสริมและหาแนวทางเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กลายเป็นเอกลักษณ์เด่นของจังหวัดสงขลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนเขตเมืองสงขลาเก่า
2. เพื่อศึกษาความสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนเขตเมืองสงขลาเก่า
3. เพื่อศึกษารูปแบบของวัฒนธรรมและเศรษฐกิจชุมชนของของผู้นคนในเขตเมืองสงขลาเก่าในปัจจุบัน

สมมติฐานการวิจัย

1. ชาวจีนโพ้นทะเลมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเมืองสงขลาโดยเฉพาะบทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม
2. ความทันสมัยและการขยายตัวทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนชาวจีนเมืองสงขลา

ขอบเขตของการวิจัย

1. มุ่งประเด็นไปที่การสำรวจและศึกษาความสำคัญของชุมชนในด้านเศรษฐกิจและสังคมผ่านทางการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต
2. ด้านพื้นที่มุ่งเน้นพื้นที่ศึกษาในเขตเมืองสงขลาเก่า ย่านที่อยู่อาศัยของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา บริเวณถนนสายนครนอก นครใน ถนนนางงาม ตลอดจนบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง
3. ระยะเวลาที่ทำการศึกษา เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2385 ซึ่งเป็นปีที่เมืองสงขลาย้ายจากฝั่งแหลมสนมายังตำบลบ่อยาง และเป็นช่วงเวลาเริ่มต้นที่ชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำการค้าในเมืองสงขลากระทั่งถึงปัจจุบัน(พ.ศ.2550)

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ความสำคัญของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนย่านถนนสายวัฒนธรรมในเขตเมืองสงขลาเก่า เริ่มต้นการศึกษาและสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้นคนและชุมชนของชาวไทยเชื้อสายจีนเขตเมืองสงขลาเก่า (ถนนนครนอก นครในและถนนนางงาม) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารทั้งเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง เช่น หนังสือ ตำรา งานวิจัย และเอกสารอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ ทั้งของชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยท้องถิ่น รวมทั้ง การติดต่อบุคลากรในฝ่ายต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน เพื่อสอบถามข้อมูล

พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ให้ช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน รวบรวมข้อมูล

จากนั้นจะกำหนดวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าภาคสนามออกเป็น 4 ประเด็น คือ แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล และวิธีการสังเคราะห์ เรียบเรียงและสรุปข้อมูลเพื่อตอบคำถามในการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 แหล่งข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้จะทำการกำหนดพื้นที่ศึกษา ในชุมชนบริเวณ ถนนสายวัฒนธรรม ที่มีชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครสงขลา โดยอาศัยเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

- พิจารณาความสำคัญจากลักษณะทางกายภาพ
- พิจารณาความสำคัญจากลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คน
- พิจารณาจากลักษณะการตั้งถิ่นฐานอาศัยและสิ่งปลูกสร้างทางวัฒนธรรม

1.2 คณะผู้วิจัยจะกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการเฝ้าสังเกต เข้าร่วมกิจกรรม สอบถาม และสัมภาษณ์ จากกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยท้องถิ่นในชุมชนบริเวณถนนสายวัฒนธรรม เขตเทศบาลนครสงขลา โดยครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างทั้ง เพศ อายุ สถานภาพและบทบาททางสังคม, ฐานะทางเศรษฐกิจ ฯลฯ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 แนวการสัมภาษณ์ระดับลึก จะใช้เป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวมข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด และมีกรอบการสังเกตเพิ่มเติมทางด้านปรากฏการณ์ทางสังคม คือ การกระทำที่เป็นกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการมีขั้นตอนและลักษณะต่อเนื่อง ความหมายของการกระทำหรือไม่กระทำกิจกรรมบางอย่างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนอาจเป็นความสัมพันธ์ที่ราบรื่นหรือขัดแย้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การปฏิบัติตามประเพณี พิธีกรรมความเชื่อของคน และสภาพของสังคมในทุกแง่มุมที่สามารถประเมินได้

2.2 แบบสอบถาม ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ใช้แบบสอบถามได้ เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลให้เกิดความน่าเชื่อถือและถูกต้อง

3. วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล กระทำโดยวิธีการดังต่อไปนี้

3.1 สัมภาษณ์ผู้บอกข้อมูลหลักและบุคลากรในพื้นที่ถึงวิถีชีวิตและประเพณีพิธีความเชื่อของสังคมแบบดั้งเดิมและวิถีชีวิตการผสมผสานทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่กำหนด เพื่อให้เข้าใจแบบแผนการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ การผสมผสานและปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และความหมายของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบททางสังคม และผลกระทบจากการผสมผสานและเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม

3.2 ใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ตามขอบเขตของพื้นที่และเนื้อหาที่กำหนด โดยรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม เช่น กลุ่มตระกูล ครอบครัว

4. วิธีการสังเคราะห์เรียบเรียง และสรุปข้อมูล

4.1 การจัดระบบข้อมูล ด้วยการตรวจสอบข้อมูล และแยกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามขอบเขตด้านเนื้อหา

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ตามแนวอุปนัย เป็นวิธีการสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น ข้อสรุปที่เกิดขึ้นมีการตรวจสอบและยืนยันความถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ความเห็นของสมาชิกในสังคมที่เรียกว่า “ทัศนคนใน (Native View)” ก็เป็นส่วนสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาเป็นส่วนประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ด้วย

4.3 เสนอผลรายงานวิจัยที่วิเคราะห์และตีความแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description)

นิยามศัพท์

ชาวจีนหรือคนจีน หมายถึง ชนเชื้อชาติจีนที่ถือกำเนิดภายนอกประเทศไทย

ชาวจีนโพ้นทะเล หมายถึง ชาวจีนหรือคนจีนที่อพยพออกจากประเทศจีน หรือดินแดนที่อยู่ภายใต้การปกครองของจีน ไปอาศัยยังดินแดนต่างๆทั่วโลก รวมทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประเทศไทย

ชาวไทยเชื้อสายจีน หมายถึง บุตรหลานของชาวจีนที่ถือกำเนิดขึ้นในประเทศไทย รวมทั้งชาวจีนโพ้นทะเล ที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยและได้สัญชาติไทยตามกฎหมาย

ชุมชนชาวจีน หมายถึง ย่านที่พักอาศัยและทำการค้าของชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีน รวมทั้งหมายถึงการพบปะสังสรรค์ในหมู่ชาวจีนเป็นประชาคม เช่น สมาคม องค์กร มูลนิธิ ตระกูลแซ่ ฯลฯ

เมืองสงขลาเก่า หมายถึง พื้นที่เขตเทศบาลและตัวเมืองสงขลา ย่านชุมชนบริเวณถนนนครนอก ถนนนครในและถนนนางงาม ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีงานวิชาการหลายชิ้นที่ได้เคยทำการศึกษาวิจัย และมีประเด็นที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงกับการวิจัยนี้ อาทิ

1. ประเด็นประวัติศาสตร์และพัฒนาการของชุมชนบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา

งานของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ พูนศักดิ์ ธานีกรประเสริฐ เรื่อง เศรษฐกิจหมู่บ้านภาคใต้ฝั่งตะวันออกในอดีต (2540) เป็นงานที่ช่วยให้เห็นความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านหรือชุมชนของภาคใต้ในอดีต ซึ่งแม้ว่าในระดับชุมชนจะมารถทำการผลิตเลี้ยงดูตัวเองได้ แต่ก็ยังคงมีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์เชื่อมโยงชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน

เพียงแข พงษ์ศิริบุญญติ เรื่อง นโยบายปกครองเมืองสงขลาในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325 – 2439 (2522) งานวิจัยมุ่งนำเสนอบทบาทและความสำคัญของเมืองสงขลาอันเนื่องมาจากนโยบายการปกครองของอำนาจรัฐส่วนกลาง โดยเฉพาะการให้ความสำคัญไปที่กลุ่มตระกูล ณ สงขลา ซึ่งเป็นผู้ตอบสนองการดำเนินนโยบายของรัฐ และมีผลให้กลุ่มตระกูลดังกล่าวสามารถประสานผลประโยชน์ในทางการเมืองและเศรษฐกิจร่วมกับส่วนกลาง และมีผลอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของเมืองสงขลา

งานของศรีสมร ศรีเบญจพลางกูร เรื่องประวัติศาสตร์เมืองสงขลา (2544) งานชิ้นนี้ได้รวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของเมืองสงขลาและนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าจากศูนย์อำนาจส่วนกลางอย่างเด่นชัด โดยมีการใช้มิติเวลาทางประวัติศาสตร์ของส่วนกลางเป็นเกณฑ์เวลาในการศึกษา โดยพยายามนำเสนอข้อมูลให้เห็นว่าพัฒนาการและการเติบโตของเมืองสงขลาแต่ละช่วงต่างเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกำหนดและริเริ่มจากส่วนกลางที่มีจุดมุ่งหมายในทางการปกครองเป็นหลัก งานชิ้นนี้จึงเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ใช้มุมมองจากภายนอกคือส่วนกลางอย่างชัดเจน

งานของ สารูป ฤทธิ์ชู ในบทความเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการค้าของเมืองสงขลาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22-24” (2525) ซึ่งอธิบายให้เห็นภาพกว้างของพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ ของเมืองสงขลาและพื้นที่ข้างเคียง โดยเน้นการศึกษาภาพรวม มากกว่าที่จะลงลึกในรายละเอียดของแต่ละชุมชน

งานวิจัยของ ปก แก้วกาญจน์ เรื่อง การค้าทางเรือบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา (2540) อธิบายให้เห็นว่าเส้นทางการค้าทางเรือมีผลสำคัญต่อการก่อกำเนิดและเติบโตของชุมชนบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา ขณะเดียวกันเส้นทางการค้าทางเรือยังสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด ความเชื่อของผู้คน

วิทยานิพนธ์ ของ อุทิศ สังขรัตน์ เรื่อง “ การแลกเปลี่ยนผลผลิตของชุมชนรอบทะเลสาบสงขลาในสมัยเรือเมล์” พ.ศ. 2465 – พ.ศ. 2516 (2546) งานชิ้นนี้ช่วยให้เห็นภาพและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา โดยเฉพาะชุมชนซึ่งเติบโตขึ้นจากการเป็นท่าเรือเมล์ รับส่งผู้คนและสินค้าในลุ่มทะเลสาบสงขลา ขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึง

ความสัมพันธ์อันยาวนานระหว่างของชุมชนเหล่านี้กับพ่อค้าเชื้อชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวจีนที่มีบทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองในพื้นที่เหล่านี้มาตั้งแต่ยุคที่เส้นทางการคมนาคมขนส่งและเส้นทางการค้ายังต้องพึ่งพาเรือเป็นหลัก

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ เรื่อง แลได้ ลี้ทศวรรษ: การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และพัฒนาการทางการเมือง (พ.ศ. 2490 - 2536) ซึ่งเลือกพื้นที่ศึกษา 4 แห่ง คือ ในจ.สงขลา ปัตตานี ตรังและ สุราษฎร์ธานี การเลือกพื้นที่ศึกษาที่หลากหลายเช่นนี้ ก็เพราะแต่ละพื้นที่ในภาคใต้ก็มีรายละเอียดที่ต่างกัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการเปลี่ยนแปลง ด้านเทคโนโลยี และการใช้ทรัพยากรทางการผลิต มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อเศรษฐกิจของภาคได้

สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ ในบทความเรื่อง “ข้อจำกัดและปัจจัยทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาชุมชนรอบกลุ่มทะเลสาบสงขลา (2532 - 2536) ซึ่งโดดเด่นในการอธิบายถึงพัฒนาการของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนรอบกลุ่มทะเลสาบจากมุมมองของผู้คนที่อยู่อาศัย “ภายใน” ท้องถิ่น

งานวิทยานิพนธ์ของ ยงยุทธ ชูแว่น เรื่อง พัฒนาการของชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา ตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 ถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 (2529) ที่สรุปว่าการค้ากับต่างแดนและการที่ราชธานีกลปนาที่ดินและผู้คนให้วัดวาอารามในพื้นที่เหล่านี้อย่างต่อเนื่อง มีผลให้ชุมชนขยายตัวขึ้นเป็นเมืองและมีความเป็นปึกแผ่นขึ้นเป็นลำดับ

สกรรจ์ จันทรัตน์และสงบ ส่องเมือง (2532) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเริ่มต้นและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์โบราณคดีเมืองสงขลาเก่า ผลการศึกษาสรุปได้ว่าเมืองสงขลาในยุคนี้เกิดขึ้นจากการขยายอิทธิพลของพวกแขกสลัดมุสลิม ซึ่งเป็นชนเผ่าอินโดนีเซียนที่เข้ายึดและตั้งมั่นในเมืองสงขลาระหว่างตอนกลางพุทธศตวรรษที่ 22 ถึงตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 23 ซึ่งเป็นเมืองที่พยายามจะเป็นอิสระจากอยุธยาตลอดมา ปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เมืองสงขลาเก่าที่หัวเขาแดงเข้มแข็งอย่างรวดเร็ว คือ การติดต่อสัมพันธ์กับชาวตะวันตก ความอ่อนแอของหัวเมืองใกล้เคียง การตื่นตัวทางการค้าพริกไทยและดีบุก รวมทั้งการเป็นเมืองท่าศูนย์กลางทางการค้าและการใช้กุศโลบายทางการค้าของเมืองนี้ อย่างไรก็ตามการเป็นอิสระจากอยุธยาอ่อนเป็นเสี้ยนหนามของราชอาณาจักรสยามไปโดยปริยาย อยุธยาจึงต้องปราบปรามเพื่อควบคุมให้เป็นหัวเมืองภายในพระราชอาณาเขตแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ด้วยเมืองสงขลาเก่าตั้งอยู่ในชัยภูมิที่ดีมีป้อมปราการแข็งแรง จึงต้องตัดสินใจทำลายเมืองนี้โดยสิ้นเชิง ในขณะที่เดียวกันอยุธยาก็เริ่มฟื้นฟูเมืองพัทลุงขึ้นเป็นศูนย์กลางท้องถิ่นขึ้นแห่งใหม่ที่เขาชัยบุรี เพื่อควบคุมดินแดนกลุ่มทะเลสาบสงขลา ตลอดตอนปลายสมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์จนกระทั่งเมืองสงขลาเฟื่องฟูขึ้นใหม่ตอนกลางพุทธศตวรรษที่ 24

วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของศรีสุพร ช่วงสกุล เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเมืองสงขลา พ.ศ.2385 – 2472 (2547) งานชิ้นนี้พยายามนำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเมืองสงขลาในแง่มุมใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมองภาพประวัติศาสตร์จากมุมมองภายในของท้องถิ่นผ่านมิติทางเศรษฐกิจสังคมที่มีได้ยึดถือตามข้อมูลและหลักฐานที่อิงกับประวัติศาสตร์ของส่วนกลางที่มุ่งเน้นการนำเสนอภาพในด้านการเมืองการปกครองเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามงานชิ้นนี้ยังคง

หลักหนีข้อจำกัดในเรื่องการใช้เอกสารและหลักฐานของท้องถิ่นที่ยังคงมีส่วนเกี่ยวข้องกับส่วนกลาง โดยเฉพาะมุมมองและภาพสะท้อนที่ยังคงให้ความสำคัญกับเรื่องการเมืองการปกครองอย่างที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ที่สำคัญงานชิ้นนี้ยังคงเน้นหลักไปที่การนำเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์มากกว่าที่จะวิเคราะห์แง่มุมทางประวัติศาสตร์อันนำไปสู่การนำเสนอข้อมูลและองค์ความรู้ใหม่

งานในกลุ่มเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการทำความเข้าใจพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลา และพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่เหล่านี้กับส่วนกลางของรัฐได้เป็นอย่างดี

2. ประเด็น “ชาวจีน” ในพื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลาและพื้นที่ใกล้เคียงได้แก่

งานของภูวดล ทรงประเสริฐ เรื่อง บทบาทของชาวจีนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทางการเมือง สงขลา(2531)ทุนจีนปักยี่ใต้ (2546)และชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยใหม่ (2536) งานทั้ง3 ชิ้นนี้ชี้ให้เห็นทั้งภาพกว้างและภาพเชิงลึก คือ การอพยพโยกย้ายเข้ามาของชาวจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมถึงบทบาททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชาวจีนต่อดินแดนแห่งนี้ ในขณะที่เดียวกันก็ชี้ให้เห็น บทบาทของชาวจีนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองของสงขลา ซึ่งช่วยให้เข้าใจความสำคัญของคนจีนที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มน้ำทะเลสาบได้ดีขึ้น

งานวิจัยของ สงบ ส่องเมือง เรื่อง การพัฒนาหัวเมืองสงขลาในสมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (2522) เป็นงานวิจัยที่ให้ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของชาวจีนทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจในเมืองสงขลาที่มีความลุ่มลึกและอธิบายบริบทรอบด้านในทุกมิติ การเคลื่อนไหวของชาวจีนโพ้นทะเลในเมืองสงขลา

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ เรื่อง จีนทักษิณ วิถีและพลัง (2544) หนึ่งในงานที่รวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ บทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนในภาคใต้ไว้ได้อย่างน่าสนใจโดยเฉพาะข้อมูลจากการสัมภาษณ์บรรดาลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งในปัจจุบันคนเหล่านี้ถือถักจักรสำคัญในการควบคุมและขับเคลื่อน ระบบเศรษฐกิจของภาคใต้ ข้อมูลดังกล่าวช่วยให้เข้าใจความเป็นมา วิถีคิด รวมถึงเครือข่ายทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี

วิทยานิพนธ์ ด้านไทยคดีศึกษา ของ สมปอง ยอดมณี เรื่อง คตินิยมการก่อสร้างที่ปรากฏในสถาปัตยกรรมจีน ในเขต อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา (2535) ชี้ให้เห็นถึงความผูกพันของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนซึ่งอาศัยอยู่ใน อ.เมือง จ.สงขลา ที่มีต่อขนบธรรมเนียม ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมแบบจีน และสะท้อนความรู้สึกลึกซึ้งออกมาผ่านสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งสิ่งก่อสร้างซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นจีนอย่างเด่นชัดนั้นจะเป็นที่นิยมก่อสร้างกันมากในยุคที่สงขลามีผู้ปกครองเป็นชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีน

ชะลอ บุญช่วย เรื่อง ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขต อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา (2532) ที่อธิบายว่า ความคิด ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน

ใน จ.สงขลานั้นถูกส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น และแสดงออกผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ชาวไทยเชื้อสายจีนยึดถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ

ศุภการ สิริไพศาล และคณะ เรื่อง ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนเมืองหาดใหญ่จากอดีตถึงปัจจุบัน (2549) อธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวจีน และชาวไทยเชื้อสายจีนในเมืองหาดใหญ่ ด้วยการวิเคราะห์นโยบายของรัฐไทยในแต่ละยุค เพื่อชี้ให้เห็นว่าเงื่อนไขในแต่ละช่วงเวลามีผลอย่างไรต่อการปรับตัวของบรรดาชาวจีนในหาดใหญ่ ซึ่งประเด็นเรื่องนโยบายของรัฐไทย ที่มีต่อชาวจีนนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเกี่ยวกับชาวจีนที่อาศัยในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งมีภาวะแวดล้อมและปัจจัยอื่นๆ ที่ต่างกัน เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวจีนในประเทศไทยต่อไป

อรทัย สัตยสันต์สกุล เรื่อง ลักษณะการค้าของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2488 – 2503) (2544) ชี้ให้เห็นถึงบทบาทการค้าของชาวไทยเชื้อสายจีนใน จ.สงขลา ทั้งบทบาทการค้าในประเทศ และการค้ากับต่างประเทศ ทั้งในกลุ่มผู้ค้ารายย่อย และกลุ่มผู้ค้าที่มีกำลังทุนสูง นอกจากนี้ยังช่วยอธิบายให้เห็นรูปแบบการดำเนินเศรษฐกิจแบบกงสีซึ่งชาวไทยเชื้อสายจีนยึดถือเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ แต่อาจมีข้อด้อยที่ไม่มีเนื้อหาในส่วนของการขยายความสัมพันธ์ด้านการค้าและวัฒนธรรมของชาวจีนในประเทศและประเทศข้างเคียง

รัชดาพร ศรีภิบาล เรื่อง ความสำคัญของรังก่อต่อเศรษฐกิจในภาคใต้ของประเทศไทย (พ.ศ. 2310 – 2482) (2542) ซึ่งนอกเหนือจากจะทำให้ภาพความสำคัญของรังก่อต่อระบบเศรษฐกิจในภาคใต้แล้วงานชิ้นนี้ยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์และการประสานผลประโยชน์ระหว่างอำนาจการเมืองที่ศูนย์กลางของรัฐกับอำนาจทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นภาคใต้ โดยเฉพาะในกลุ่มพ่อค้าชาวจีนในเขตภาคใต้ ซึ่งในที่สุดก็สามารถผลักดันตัวเองให้เป็นที่ยอมรับจากราชสำนักและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งขุนนางในท้องถิ่น

ชลิต อังวิทย์ชาธร เรื่อง การแลกเปลี่ยนและการค้าข้าวบริเวณชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา (2544) นอกจากงานชิ้นนี้จะชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการของการค้าขายข้าวในภาคใต้นับตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นการค้าขายข้าวได้อย่างเสรีในสมัยรัชกาลที่ 5 มาจนถึงยุคที่การค้าขายข้าวซบเซาลงในราวทศวรรษ 2510 งานชิ้นนี้ยังมีข้อเด่นที่น่าสนใจ คือ สามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบรรดาชาวจีนที่มีบทบาทสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อธุรกิจการค้าขายข้าวในภาคใต้อาไว้ได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์และค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของคนจีนต่อพื้นที่แห่งนี้ได้

ศรีสุพร ช่วงสกุล เรื่อง “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเมืองสงขลา พ.ศ.2385-2472”(2547) ผลงานวิจัยนำเสนอประวัติศาสตร์เมืองสงขลาในมิติทางเศรษฐกิจสังคมผ่านบทบาทของกลุ่ม

ตระกูล ณ สงขลาและพ่อค้าท้องถิ่นเชื้อสายจีนตระกูลสำคัญต่างๆซึ่งดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้การปรับตัวเข้ากับสภาพความเปลี่ยนแปลงของภูมิภาคอันนำมาสู่การเติบโตของเมืองสงขลาและเกิดเป็นเมืองคู่ขนานทางเศรษฐกิจสงขลา-หาดใหญ่ขึ้น

วิทยานิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ของ มลิวรรณ รักษ์วงศ์ เรื่องกำเนิดและพัฒนาการเมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2458 – 2484 (2543) งานชิ้นนี้พยายามนำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเมืองหาดใหญ่ในแง่มุมภายในท้องถิ่นเพื่ออธิบายพัฒนาการของเมืองหาดใหญ่จากบทบาทการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชาวจีนกลุ่มต่าง ๆ ที่อพยพเข้ามาร่วมกันสร้างเมืองหาดใหญ่ขึ้นกระทั่งกลายเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจแทนที่เมืองสงขลา อย่างไรก็ตามงานชิ้นนี้ยังมิได้นำเสนอประเด็นการเชื่อมโยงระหว่างทุนและคนจากเมืองสงขลาสู่หาดใหญ่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเมืองหาดใหญ่นับแต่อดีตถึงปัจจุบัน

งานในกลุ่มนี้ช่วยให้เข้าใจเรื่องราวของ “ชาวจีน” และบริบทแวดล้อมทั้งในพื้นที่ราบลุ่มสงขลาและพื้นที่ใกล้เคียงได้เป็นอย่างดี

3. ประเด็น “พหุสังคม” หรือสังคมที่ประกอบไปด้วยความหลากหลายทางเชื้อชาติภาษาวัฒนธรรม ฯลฯ

อมรา พงศาพิชญ์ เรื่อง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม (2542) ซึ่งนำเสนอประเด็นที่ควรมองในสังคมไทยโดยเฉพาะวัฒนธรรมที่หลากหลายและความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมในบริบทของสังคมไทย โดยใช้มุมมองทางมานุษยวิทยาสังคมวิทยา ผลงานเล่มนี้นำเสนอประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรม เช่น แนวคิดการแพร่กระจายวัฒนธรรม การปรับตัวการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม การผสมกลมกลืนและบูรณาการทางวัฒนธรรม รวมทั้งวัฒนธรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาชาวบ้าน

นอกจากนี้ยังมีงานของธีรยุทธ บุญมี เรื่อง พหุนิยม (2546) ซึ่งช่วยให้เห็นภาพความหลากหลายทางด้านคิดความเชื่อ ศาสนา ปรัชญา รวมถึงอุดมการณ์ทางการเมืองที่หลากหลาย และงานของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ เรื่อง สังคมพหุเอกราช: เอกภาพในความหลากหลาย (2542) ซึ่งเป็นงานเขียนที่เสนอวิพากษ์อันแหลมคมต่อสังคมที่หลากหลายและการบูรณาการสังคมนั้น ๆ ให้มีความเป็นเอกภาพ ผลงานในกลุ่มนี้จะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจต่อสภาพสังคมอันหลากหลายในบริเวณพื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลาได้เป็นอย่างดี

4. ประเด็น “การส่งเสริมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”

รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการจัดทำแผนการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองสงขลาเก่า โดยมหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยศิลปากร(2536) รายงานฉบับนี้เป็นการสำรวจข้อมูล ลักษณะทางกายภาพ และสภาพความทรุดโทรมของเมืองสงขลาเก่าในปัจจุบันเพื่อนำเสนอแผนและแนวทางในการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองสงขลาเก่า ถือเป็นงานที่รวบรวมข้อมูลทางกายภาพที่สมบูรณ์และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ให้เติมเต็มสมบูรณ์ในเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเมืองสงขลา

งานวิจัยของ สมชาย เลี้ยงพรพรรณ เรื่อง การศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา (2547) เป็นงานวิจัยที่สำรวจ รวบรวม และประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่บริเวณรอบคู่มทะเลสาบสงขลา ทั้งแหล่งทรัพยากรที่มีศักยภาพสูง กลาง และแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่ำ โดยวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งและมูลเหตุปัจจัยต่างๆ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. องค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและความสำคัญของสถานที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในเขตเมืองสงขลาเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. การมีส่วนร่วมของผู้คนและชุมชนตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น
3. ความตื่นตัวและสำนึกหวงแหนของผู้คนและชุมชนในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีคุณค่าเชิงความหมายและคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ให้ยังคงอยู่
4. ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว
5. ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบริเวณย่านถนนสายวัฒนธรรม เขตเมืองสงขลาเก่าให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลาย
6. งานวิจัยที่เป็นฐานข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสงขลา ตลอดจนเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสงขลา

หน่วยงานที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลงานวิจัยจะเป็นองค์ความรู้ และฐานข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าของคณาจารย์ นักศึกษาและบุคคลทั่วไป ซึ่งจะเผยแพร่ผลงานวิจัยในห้องสมุดของสถาบันการศึกษาทุกระดับ ตลอดจนห้องสมุดประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสงขลา สำหรับหน่วยงานที่จะใช้ประโยชน์และได้รับประโยชน์จากงานวิจัย ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดสงขลา กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุตสาหกรรมตลอดจนบริษัทห้างร้านที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา รวมทั้งผู้คนและชุมชนในบริเวณถนนสายวัฒนธรรม ย่านเมืองสงขลาเก่า จังหวัดสงขลา